Kulturutskottets betänkande 1985/86:7

om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål (prop. 1984/85:179)

KrU
1985/86:7

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker med en mindre ändring att riksdagen antar ett i proposition 1984/85:179 framlagt förslag till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål, som föreslås ersätta en kungörelse från 1927 i ämnet.

Enligt denna kungörelse krävs tillstånd för utförsel av olika slag av föremål, i huvudsak av trä, som är tillverkade före år 1860. I den nya lagen utvidgas skyldigheten att ansöka om tillstånd till att också gälla ett flertal andra föremålsgrupper. Bland dessa kan nämnas folkdräkter, bonadsmåleri, musikinstrument, vapen, målningar, teckningar, skulpturer, samiska föremål, brev, dagböcker och manuskript.

För flertalet av föremålen föreslås en åldersgräns om 100 år. I några fall skall andra åldersgränser gälla, t. ex. för samiska föremål 50 år.

Vissa av föremålen föreslås bli skyddade oavsett deras ekonomiska värde, exempelvis vissa allmogeföremål, medan andra skall ha ett visst värde för att omfattas av lagstiftningen. Exempelvis kommer, om propositionen bifalles, målningar, teckningar och skulpturer samt vissa utländska föremål att vara underkastade utförselrestriktioner endast om deras värde överstiger 50 000 kr.

Tillstånd till utförsel skall i princip inte medges om föremålet är av stor betydelse för det nationella kulturarvet.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1986.

Vid betänkandet har fogats ett antal reservationer.

Företrädarna för moderata samlingspartiet vill att lagen inte skall omfatta utländska kulturföremål. Vidare föreslår de bl. a. att tillståndskravet för svenska föremål inte skall differentieras med hänsyn till föremålens karaktär utan generellt gälla föremål som är värda mer än fem basbelopp (för närvarande 109 000 kr.) och är mer än 100 år gamla.

Företrädarna för folkpartiet och centerpartiet föreslår att det även för allmogeföremål skall uppställas en värdegräns, nämligen 1 000 kr.

En utredning om avskaffande av eller sänkning av mervärdeskatten på vissa kulturföremål som tas hem från utlandet föreslås av företrädarna för moderata samlingspartiet, folkpartiet och centerpartiet.

1 *Riksdagen 1985/86. 13 saml. Nr 7*

Propositionen

I proposition 1984/85:179 föreslår regeringen (utbildningsdepartementet) – efter hörande av lagrådet – att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål.

Lagförslaget fogas vid betänkandet som *bilaga*.

Motionerna

I motion 1984/85:3138 av Lars Ahlmark m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1984/85:179,
2. att riksdagen beslutar om lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1984/85:3139 av tredje vice talman Karl Erik Eriksson (fp) yrkas

1. att riksdagen uttalar att ett minsta värde på 1 000 kr. sätts för de föremål som uppräknas under 4 § punkt 2 förslag till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål,
2. att riksdagen uttalar att det minsta värdet på 50 000 kr. som föreslagits för föremål uppräknade under 4 § punkt 3 förslag till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål ändras till 10 000 kr.

I motion 1984/85:3140 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m. fl. (m) yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1984/85:179 i sin helhet,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om sådan ändring av kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål att skyldigheten att söka tillstånd endast gäller träföremål som är tillverkade före år 1860 och kan antas ha ett värde över 50 000 kr.,
3. att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning om lägre moms på vissa kulturföremål som tas hem från utlandet.

Ärendets beredning

I ärendet har skrivelser inkommit från riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, Stockholms handelskammare och AB Bukowski-Auktioner. Utskottet har uppvaktats av Sveriges konst- och antikhandlareförening och Stockholms Auktionsverk AB. Vidare har utskottet inhämtat information från statens konstmuseer och Stiftelsen Nordiska museet.

Bakgrund till propositionsförslaget

Utförsel från vårt land av kulturföremål är i viss utsträckning reglerad, nämligen i en kungörelse från år 1927 (1927:129), som avser i huvudsak träföremål tillverkade före år 1860.

Sedan mitten av 1960-talet finns ett särskilt anslag för inköp av vissa kulturföremål av sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det kan anses vara av synnerlig vikt att de behålls i Sverige. Anslaget

disponeras av regeringen efter förslag av vederbörande myndigheter och är för närvarande uppfört med ett belopp av 100 000 kr. Det kan överskridas om medelsförbrukningen i efterhand anmäls för riksdagen.

Frågan om det nu gällande utförselförbudets utformning och räckvidd har aktualiserats i skilda sammanhang, bl. a. i riksdagen. Hösten 1975 uttalade riksdagen sålunda att föreliggande uppgifter entydigt pekade på att det behövdes ett effektivare skydd från samhällets sida mot utförsel av äldre kulturföremål (KrU 1975/76:9).

Sedan statens kulturråd gjort en utvärdering av erfarenheterna av gällande ordning i fråga om utförsel av kulturföremål och lagt fram förslag i ämnet, föreslog regeringen i proposition 1981/82:82 en ny lag om utförsel av vissa äldre kulturföremål. Enligt propositionen skulle tillstånd till utförsel i princip inte medges om föremålet var av stor betydelse för det nationella kulturarvet. Vissa undantag från kravet på tillstånd föreslogs dock gälla. Bl. a. skulle tillstånd inte krävas om föremålet var framställt utomlands eller om dess värde inte översteg 1 000 kr.

Kulturutskottet framhöll i sitt betänkande (KrU 1981/82:20) med anledning av propositionen att det fäste särskild vikt vid den från flera håll framförda åsikten att en blivande lag borde omfatta även i utlandet framställda föremål som var av stor betydelse för vårt nationella kulturarv. Enligt utskottets uppfattning borde därför den utredning härvidlag som – enligt vad som angavs i propositionen – regeringen avsåg att låta genomföra föreligga innan riksdagen tog ställning till en lag om utförselförbud. Utskottet ansåg också att det behövdes ytterligare överväganden av frågan om på vilken nivå en värdegräns borde ligga. I samband därmed borde också enligt utskottets mening övervägas möjligheten och lämpligheten av att införa någon form av statlig förköpsrätt.

På hemställan av utskottet beslöt riksdagen avslå propositionen och begära nytt förslag om förbud mot utförsel av äldre kulturföremål. I en reservation yrkades bifall till propositionen.

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer avgav i november 1982 – i enlighet med ett regeringsuppdrag som byggde på riksdagsbeslutet – en promemoria med vissa förslag om lagstiftning avsedd att förhindra utförsel ur landet av kulturföremål. Sedan förslagen remissbehandlats, har i proposition 1984/85:179 förslag framlagts om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Den i propositionen föreslagna lagen om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål föreslås ersätta 1927 års kungörelse i ämnet.

Enligt denna kungörelse krävs tillstånd för utförsel av olika slag av föremål, i huvudsak av trä, som är tillverkade före år 1860. I den nya lagen utvidgas skyldigheten att ansöka om tillstånd till att också gälla ett flertal andra föremålsgrupper. Bland dessa kan nämnas folkdräkter, bonadsmåleri, musikinstrument, vapen, målningar, teckningar, skulpturer, samiska föremål, brev, dagböcker och manuskript.

För flertalet av föremålen föreslås en åldersgräns om 100 år. I några fall

skall andra åldersgränser gälla, t. ex. för samiska föremål 50 år.

Vissa av föremålen föreslås bli skyddade oavsett sitt ekonomiska värde, medan andra skall ha ett visst värde för att omfattas av lagstiftningen. Exempelvis kommer, om propositionen bifalls, målningar, teckningar och skulpturer samt vissa utländska föremål att vara underkastade utförselrestriktioner endast om deras värde överstiger 50 000 kr.

Ansökningar om tillstånd att föra ut kulturföremål skall enligt regeringens lagförslag prövas av kungl. biblioteket, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, riksarkivet, statens konstmuseer eller Stiftelsen Nordiska museet. Tillstånd till utförsel skall i princip inte medges om föremålet är av stor betydelse för det nationella kulturarvet. Tillståndsprövningen föreslås bli avgiftsfri.

Avsikten är att riksantikvarieämbetet och statens historiska museer skall få i uppgift att svara för information om den nya lagstiftningen och vikten av att vårda och bevara kulturarvet.

Utskottet

Frågan om huruvida en utförsellag enligt principerna i propositionen bör antas

I motion 3140 (m) framställs en rad invändningar mot lagförslaget, vilka enligt motionärerna leder till slutsatsen att detta bör avslås. De uttalar sig samtidigt för en liberalisering av 1927 års kungörelse av innehåll att det i denna skall införas en värdegräns på 50 000 kr. för sådana träföremål som omfattas av kungörelsen. För närvarande finns det inte någon värdegräns i denna.

Motionärernas kritik mot regeringens lagförslag torde kunna sammanfattas i följande fyra punkter:

1. Lagförslaget är för den enskilde mycket komplicerat, då det gäller avgränsningen av föremål som skall omfattas av tillståndstvång (4 och 5 §§).

2. Förslaget är otillfredsställande från administrativ synpunkt: bl. a. finns ett alltför stort antal tillståndsmyndigheter, till ansökningshandlingarna skall fogas två fotografier och det tillförs inte myndigheterna några nya övervaknings- och tillsynsresurser, vilket bl. a. gör det svårt att få en effektiv efterlevnad av lagen.

3. Lagen kommer att medföra en konstlat låg prisnivå i Sverige.

4. Eftersom åtskilliga av de föremål som omfattas av lagförslaget torde betinga förhållandevis låga priser, bör det vara möjligt för museerna att – utan lagstiftning på området – förvärva föremålen.

Utskottet vill här påpeka att flera av de invändningar mot lagstiftningen som sålunda framförts i motion 3140 även framförs i motion 3138 (m), vari formellt föreslås avslag men reellt väsentliga ändringar i lagen.

Inledningsvis vill utskottet konstatera att propositionen lagts fram efter en framställning av riksdagen. Detta hindrar självfallet inte riksdagen från att – utifrån nuvarande situation på området – göra en självständig bedömning av lagstiftningsbehovet och att förutsättningslöst pröva även detaljinnehållet i den föreslagna lagen.

Utredningen i ärendet visar enligt utskottets mening entydigt att det finns behov av någon form av reglering som gör det möjligt att i vårt land behålla föremål som är av stor betydelse för det nationella kulturarvet. Även företrädare för konst- och antikvitetshandlarkåren har vitsordat att det finns ett intresse för att sådana föremål skall kunna behållas inom landet. Då det gäller frågor om hur omfattande en reglering bör vara och, om man väljer att lagstifta i frågan, hur en lagstiftning bör vara utformad, skär sig däremot åsikterna avsevärt.

Utskottet anser att de skäl som talar för en lagstiftning som skall skydda föremål av stor betydelse för det nationella kulturarvet och som är utformad enligt de huvudprinciper som redovisas i propositionen är starka. Beträffande de invändningar mot en sådan lagstiftning som anförs i motion 3140 finns skäl framhålla följande.

Då det gäller skyddets inriktning framhålls i propositionen att – liksom enligt förslaget i proposition 1981/82:82 – man bör sträva efter att skydda de kulturföremål som är viktiga för att ge en allsidig bild av vårt äldre materiella kulturarv. Det är därför angeläget att skyddet kommer att spänna över hela fältet av föremålsgrupper från alla samhällsskikt. I första hand bör skyddet avse underrepresenterade kategorier av föremål, anförs det.

Utskottet delar denna uppfattning. Med en sådan inriktning av lagstiftningen är det knappast möjligt att lagstifta på det sättet att man i en utförsellag uttryckligen preciserar vilka föremål som skall omfattas av lagstiftningen. Som en följd härav måste lagstiftningen bli av mera generell natur – nämligen på det sättet att tillståndskravet måste avse ett relativt stort antal föremål – trots att avsikten är att endast ett begränsat antal av föremålen skall beläggas med utförselförbud. Lagstiftningens tillämpning blir därför helt naturligt beroende av bedömningar inom de aktuella myndigheterna. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att i propositionen föreslås att det införs en besvärsrätt för fall då en begäran om utförseltillstånd avslagits. En möjlighet till överprövning av myndigheternas beslut kommer således att finnas vid bifall till propositionen. I anslutning till det sagda vill utskottet erinra om att i propositionen diskuteras möjligheten att införa förköpsrätt eller ett inlösenförfarande vid försäljning av föremål som omfattas av utförsellagen. Denna möjlighet avvisas bl. a. med hänvisning till det statsfinansiella läget. I nuvarande situation ansluter sig utskottet till bedömningen i propositionen (s. 24). Där anförs bl. a. att det särskilda statliga inköpsanslaget bör finnas kvar.

För att undvika besvär för den enskilde och en omfattande administration är det viktigt att man strävar efter att begränsa lagförslaget utan att syftet med lagstiftningen går förlorad. Enligt utskottets mening har detta skett. Hur avgränsningen av tillståndspliktiga föremål skall ske diskuteras i ett senare avsnitt.

Det kommer visserligen att finnas fem tillståndsmyndigheter* – riksantikvarieämbetet och statens historiska museer är *en* av dessa myndigheter – men som framgår av propositionen (s. 22) är avsikten att alla ansökningar, oavsett föremålens karaktär, skall inges till nämnda myndighet. I princip skall två

* Här och i det följande betecknas även Stiftelsen Nordiska museet som myndighet.

fotografier av föremålet fogas vid ansökan. Utskottet förutsätter att den prövande myndigheten, i enlighet med den undantagsregel som föreslås, låter bli att kräva in fotografier i fall då detta med hänsyn till annan information om föremålet är obehövligt. I sammanhanget kan erinras om att fotografikravet finns även enligt 1927 års kungörelse.

I samband med den information som lämnats utskottet av företrädarna för statens konstmuseer och Nordiska museet har upplysts att det inte finns anledning räkna med att dessa myndigheter – som uppenbarligen främst berörs av lagstiftningen – kommer att belastas genom handläggningen av utförselansökningar i sådan grad att ansökningarna inte kan klaras av. Det har i sammanhanget framhållits att myndigheterna kan få värdefull information för den egna verksamheten genom utförselansökningarna.

Utskottet anser – på grund av det anförda och med hänsyn till utredningen i övrigt i ärendet – att förutsättningarna finns för att administrationen skall kunna bli av begränsad omfattning om en lagstiftning enligt principerna i propositionen genomförs.

Några särskilda resurser för övervakning av den föreslagna utförsellagen föreslås inte i propositionen. Kontroll av utförsel av föremål får ske inom ramen för det ordinarie tullförfarandet. Som framhölls redan i proposition 1981/82:82 bör ett ställningstagande till förbud mot utförsel av kulturföremål grundas på kulturpolitiska överväganden och inte avgöras med hänsyn till svårigheterna att övervaka förbudets efterlevnad. En lagstiftning är i sig av betydelse för att skydda det nationella kulturarvet gentemot utländska intressenter med starka ekonomiska resurser. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer kommer att gå ut med informationsåtgärder om lagstiftningen och får härför, enligt vad utskottet inhämtat, särskilda medel. Vid sidan av information om en ny lagstiftning är naturligtvis en ökad insikt hos allmänheten om värdet av att vi värnar om vårt kulturarv av största betydelse för att detta inte skall gå förlorat, något som också understrukits i motion 3140.

Frågan om vilken effekt en lagstiftning i enlighet med propositionen kommer att få på prisbildningen är svårt att bedöma. Det finns dock skäl erinra om att det såväl i motion 3140 som under utredningen från olika håll framhållits att här aktuella föremål i allmänhet betalas bäst i sina ursprungsländer.

Det framhålls i propositionen att många av de i lagförslaget föreslagna föremålskategorierna inte i första hand är utvalda för att tillgodose museernas behov utan för att säkerställa att det skall finnas ett tillräckligt antal föremål av ett visst slag kvar i landet. Den omständigheten att det kan vara ekonomiskt möjligt för museer att förvärva föremål, som eljest skulle bli belagda med utförselförbud, är därför enligt utskottets mening inte avgörande för om en föremålsgrupp bör omfattas av tillståndstvång enligt en utförsellagstiftning.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 3140, såvitt däri yrkas avslag på propositionen (yrkande 1). Som en följd av detta ställningstagande avstyrks motionen även i vad avser en ändring av 1927 års kungörelse (yrkande 2). Denna föreslås upphävd i propositionens lagförslag.

Utskottet anser således att riksdagen bör anta en lag om skydd mot utförsel

av vissa äldre kulturföremål som bygger på de huvudprinciper som angetts i propositionen. Detta ställningstagande stämmer väl överens med intresset att främja det s. k. bevarandemålet i de av riksdagen år 1974 antagna riktlinjerna för kulturpolitiken. I sammanhanget finns skäl att erinra om att det i många stater, bl. a. Storbritannien, Frankrike och andra västeuropeiska länder, finns en lagstiftning som syftar till att skydda det nationella kulturarvet genom begränsningar i rätten att föra ut kulturföremål ur landet.

Vad utskottet anfört i det föregående innebär också att utskottet i en rad avseenden tagit ställning till det närmare innehållet i en sådan lag.

I det följande tar utskottet upp till behandling i första hand de förslag till ändring av propositionens lagförslag som lagts fram i motion 3138 (m) och motion 3139 (fp).

Frågan om huruvida utländska kulturföremål skall omfattas av lagstiftningen

Av den tidigare framställningen framgår att riksdagen vid behandlingen av proposition 1981/82:82 gjort uttalanden av innebörd att det fanns starka skäl att låta en utförsellag omfatta även föremål av utländskt ursprung som kommit att ingå i det svenska kulturarvet. Det i den nu behandlade propositionen framlagda lagförslaget innehåller i överensstämmelse härmed föreskrifter om utförsel av bl. a. vissa äldre utländska kulturföremål.

I motion 3138 (m) anförs att lagen inte bör omfatta utländska föremål, eftersom sådana föremål i många fall även kan anses ingå i andra länders kulturskatt.

Det finns otvivelaktigt föremål, beträffande vilka även andra länder än Sverige med skäl kan hävda att föremålen ingår i deras nationella kulturarv. Det är emellertid enligt utskottets mening rimligt att man i fråga om kulturföremål som finns i visst land – i detta fall Sverige – vid lagstiftningen särskilt beaktar det landets intresse. Motionen avstyrks därför i denna del.

Utskottet återkommer till frågan om vilka utländska kulturföremål som skall omfattas av krav på prövning av rätten till utförsel.

Avgränsningen av föremål som tillståndskravet skall omfatta

Som i någon mån berörts i det föregående uttrycker motionärerna bakom motion 3138 (m) en med motionärerna bakom motion 3140 (m) likartad oro för att propositionens lagförslag skulle vara alltför komplicerat. För att lagstiftningen skall vinna gehör hos allmänheten och inte upplevas som ett utslag av överdriven "krångelmentalitet" måste den inriktas på att så långt möjligt endast omfatta sådana föremål som verkligen kan antas vara av stor betydelse för kulturarvet, i första hand underrepresenterade kategorier av föremål, unika föremål och föremål som är typiska för en försvinnande föremålskategori. Motionärerna menar att den föreslagna lagen blivit komplicerad dels genom den uppdelning som skett i fyra olika svenska föremålsgrupper (se 4 §) och en utländsk grupp (se 5 §), dels genom konstruktionen av tillståndsgivningen. Motionärerna kommer mot bakgrund av det anförda till slutsatsen att tillståndskravet bör omfatta endast ett

begränsat antal mycket värdefulla föremål. Utskottet tolkar motionen på det sättet att det beträffande svenska kulturföremål bör gälla ett tillståndskrav som avser sådana föremål som anges i 4 § i propositionsförslaget men att för föremålen generellt bör gälla att föremålen är mer än 100 år gamla och att de har ett värde som överstiger fem basbelopp (för närvarande 109 000 kr.).

Såväl det i propositionen framlagda lagförslaget som det förslag till utförsellag som förelades riksdagen i proposition 1981/82:82 bygger bl. a. på principen att det är viktigt att skyddet omfattar föremål både från allmoge- och samekulturerna och från andra samhällsskikt. Det förslag motionärerna har lagt fram innebär enligt utskottets mening att lagen skulle utesluta viktiga föremålsgrupper. Utskottet anser därför att den i propositionen föreslagna lagstiftningstekniken är att föredra. Genom en differentiering i fråga om ålders- och värdegränser mellan olika föremålsgrupper av det slag som där föreslås kan antalet skyddsföremål hållas inom rimliga gränser utan att lagens syfte eftersätts. Utskottet har i det föregående diskuterat de administrativa konsekvenserna av regeringens lagförslag och därvid konstaterat att förutsättningarna finns för att administrationen skall kunna bli av begränsad omfattning om en lagstiftning enligt principerna i propositionen genomförs. Utskottet hänvisar till det angivna avsnittet. Vad angår valet mellan att anknyta värdegränserna till basbeloppet och att ange dessa i kronor ansluter sig utskottet till bedömningen i propositionen att det är lättare för den enskilde att hålla reda på belopp i kronor än att följa hur basbeloppet ändras (prop. s. 19). Likaledes är olägenheterna av att behöva ändra lagen med vissa intervaller för att anpassa värdegränserna till kostnadsutvecklingen av mindre betydelse. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 3138 i här aktuell del.

Frågan om hur värdegränserna skall sättas för de olika föremålskategorierna behandlas relativt utförligt i propositionen (s. 17–20).

Då det gäller föremålskategorier som i stor utsträckning ligger inom Nordiska museets insamlingsområde och som räknas upp i 4 § punkt 2 i lagförslaget föreslås ingen värdegräns. I motion 3139 (fp) förordas en värdegräns för sådana föremål på 1 000 kr.

Med hänsyn till att förslaget i denna del lagts fram efter samråd med Nordiska museet och med hänsyn till vad utskottet inhämtat om museets möjligheter att handlägga utförselansökningar godtar utskottet regeringens förslag och avstyrker motionen i denna del (yrkande 1). Vid sin bedömning har utskottet beaktat att en av de större föremålsgrupperna, möbler, redan enligt 1927 års kungörelse skyddas oavsett värdet.

Utskottet vill tillägga att den omständigheten att någon värdegräns inte ställs upp för den i 4 § punkt 2 angivna föremålsgruppen naturligtvis inte innebär att det får ställas lägre krav på prövningen enligt denna punkt än på prövningen enligt övriga punkter eller enligt 5 § av vilka föremål som skall beläggas med utförselförbud.

I samma motion, 3139, föreslås att värdegränsen i 4 § punkt 3 i regeringens lagförslag skall sänkas från 50 000 kr. till 10 000 kr. De föremål som anges i denna punkt är målningar, teckningar, skulpturer och vissa andra som främst faller inom statens konstmuseers ansvarsområde.

Även om utskottet kan medge att propositionens värdegräns kan vara i

högsta laget för vissa föremål i den aktuella kategorin, godtar utskottet regeringsförslaget. Vid en jämförelse med motionsförslaget innebär utskottets ställningstagande att antalet granskningsärenden torde minska betydligt. Motionen avstyrks således även i denna del (yrkande 2).

I samma punkt (4 § 3.) tas upp bl. a. föremål av guld, silver och brons. I en skrivelse som inkommit till utskottet från riksantikvarieämbetet och statens historiska museer har med hänvisning till ett bifogat förslag från myntkabinettet uttalats att något intresse från de kulturminnesvårdande experternas sida inte finns för att bevaka utförsel av mynt och medaljer som kan komma att hänföras under nämnda punkt i lagförslaget. Utskottet delar den redovisade uppfattningen och föreslår att det i punkten görs ett undantag för mynt och medaljer som är av guld, silver eller brons. Motsvarande ändring bör göras i 5 §, som avser utländska kulturföremål.

I övrigt har utskottet inte något att erinra mot regeringens förslag till avgränsning av föremålskategorier som skall omfattas av utförsellagen.

Undantag från tillståndskravet

I 7 § i regeringens lagförslag finns vissa generella undantag från kravet på tillstånd vid utförsel. Undantagen har uppställts både av hänsyn till den enskildes personliga förhållanden – exempelvis vid utflyttning ur landet – och för att underlätta viss offentlig verksamhet – exempelvis när ett museum för utställningsändamål vill föra ut ett kulturföremål. Utskottet biträder regeringsförslaget i denna del.

I motion 3138 (m) föreslås att det också skall medges undantag från tillståndskravet om föremålet förts in i landet efter lagens ikraftträdande. Som skäl för yrkandet anförs att en undantagsregel av angivet slag skulle hindra att man av rädsla för att kulturföremålet kan komma att beläggas med exportförbud avstår från att ta in det i landet. Utskottet kan inte finna att det är motiverat att införa ett sådant undantag som motionärerna föreslår och avstyrker motionen i motsvarande del.

Ikraftträdande

Utskottet föreslår att lagen skall träda i kraft den 1 juli 1986.

Viss fråga om mervärdeskatt

Utskottet behandlar slutligen ett yttrande i motion 3140 (m), som innehåller krav på en utredning om lägre mervärdeskatt på vissa kulturföremål som tas hem från utlandet. Motionärerna framför synpunkter som innebär att om mervärdeskatten på kulturföremål vid import avskaffades eller sattes lägre än vad som nu gäller, detta skulle vara ägnat att stimulera införseln av sådana föremål.

Utskottet kan inte förorda en utredning som skulle syfta till avskaffande eller nedsättning av mervärdeskatten för kulturföremål som importeras. Även om utskottet således avstyrker motionsyrkandet (yrkande 3), finns det skäl framhålla att mervärdeskatteutredningen är oförhindrad att ta upp den här aktuella frågan till prövning.

Rättelse: S. 15, rad 10 Står: därmed får Rättat till: därmed för

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *frågan om avslag på proposition 1984/85:179 och begäran om ändring av kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa kulturföremål*

att riksdagen avslår motion 1984/85:3140 yrkandena 1 och 2,

2. beträffande *frågan om huruvida utländska kulturföremål skall omfattas av lagstiftningen*

att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3138 i denna del och med bifall till propositionen i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

3. beträffande *avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta*

att riksdagen med avslag på motion 1984/85:3138 i motsvarande del och motion 1984/85:3139 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål såvitt avser 4 § med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
	4 §
Svenska kulturföremål:	
1. *Föremål, som har framställts före år 1600, oavsett värde:*	
a) tryckta skrifter, kartor och bilder samt	
b) handskrifter på pergament eller papper.	
2. *Mer än 100 år gamla föremål oavsett värde:*	
a) dryckeskärl, seldon och textilredskap, om de är av trä och har målad eller skuren dekor,	
b) folkdräkter och broderad eller mönstervävd folklig textil,	
c) bonadsmåleri,	
d) möbler, speglar och skrin,	
e) golvur, väggur och bordsur,	
f) signerade fajanser,	
g) musikinstrument samt	
h) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen.	
3. *Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 50 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 2:*	3. *Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 50 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 2:*
a) målningar, teckningar och skulpturer,	a) målningar, teckningar och skulpturer,
b) föremål av keramik, glas, *guld, silver, brons* och porfyr *samt*	b) föremål av keramik, glas och porfyr,
c) ljuskronor och vävda tapeter.	*c) föremål av guld, silver och brons med undantag av mynt och medaljer samt*
	d) ljuskronor och vävda tapeter.
4. *Mer än 50 år gamla föremål med ett värde över 2 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 1 eller 2:*	
a) samiska föremål,	
b) icke tryckta protokoll, brev, dagböcker, manuskript, noter och räkenskaper,	
c) handritade kartor och ritningar samt	
d) tekniska modeller och prototyper samt vetenskapliga instrument.	

4. beträffande *undantag från tillståndskravet*
att riksdagen med avslag på motion1984/85:3138 i denna del och med bifall till propositionen i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

5. beträffande *övergångsbestämmelserna*
att riksdagen antar övergångsbestämmelserna till det i propositionen framlagda förslaget till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål med den ändringen att de erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
1. Denna lag träder i kraft den 1 *januari* 1986. Genom lagen upphävs kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål.	1. Denna lag träder i kraft den 1 *juli* 1986. Genom lagen upphävs kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål.
2. Har ansökan om utförsel getts in före utgången av *år 1985* och gäller den föremål som omfattas av 1927 års kungörelse, skall äldre bestämmelser tillämpas vid prövningen av ansökningen.	2. Har ansökan om utförsel getts in före utgången av *juni månad år 1986* och gäller den föremål som omfattas av 1927 års kungörelse, skall äldre bestämmelser tillämpas vid prövningen av ansökningen.
3. Tillstånd som har beviljats med stöd av 1927 års kungörelse gäller fortfarande.	

6. beträffande *lagförslaget i övrigt*
att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt under mom. 3 och 5 med den ändringen att 5 § erhåller följande som *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Utskottets förslag*
5 §	
Utländska kulturföremål, som kan antas ha kommit till Sverige före år 1840, och som har ett värde över 50 000 kronor:	*Utländska kulturföremål, som kan antas ha kommit till Sverige före år 1840, och som har ett värde över 50 000 kronor:*
a) möbler, speglar och skrin,	a) möbler, speglar och skrin,
b) golvur, väggur och bordsur,	b) golvur, väggur och bordsur,
c) musikinstrument,	c) musikinstrument,
d) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen,	d) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen,
e) målningar, teckningar och skulpturer,	e) målningar, teckningar och skulpturer,
f) föremål av keramik, glas, *guld, silver, brons* och elfenben *samt*	f) föremål av keramik, glas och elfenben,
g) ljuskronor och vävda tapeter.	*g) föremål av guld, silver och brons med undantag av mynt och medaljer samt*
	h) ljuskronor och vävda tapeter.

7. beträffande *viss mervärdeskattefråga*
att riksdagen avslår motion 1984/85:3140 yrkande 3.

Stockholm den 3 december 1985

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Anders Nilsson (s), Sylvia Pettersson (s), Margareta Mörck (fp), Torgny Larsson (s), Kerstin Göthberg (c), Alexander Chrisopoulos (vpk), Maud Björnemalm (s), Lars Ahlström (m) och Håkan Stjernlöf (m).

Reservationer

1. Frågan om avslag på proposition 1984/85:179 m. m. (motiveringen till mom. 1)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlström och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar "Utskottet anser" och på s. 7 slutar "sådan lag" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de invändningar mot den i propositionen framlagda lagstiftningen som rests i motion 3140 (m) och som sammanfattats i fyra punkter i den föregående framställningen har betydande tyngd. Samtidigt kan man inte bortse från att vad som anförs i propositionen och vad som framkommit vid beredningen av ärendet inom kulturutskottet talar för att det i Sverige – likaväl som i andra västeuropeiska länder – bör finnas en lagstiftning som syftar till att skydda föremål av stor betydelse för det nationella kulturarvet från att föras ut ur landet. Utskottet anser att vid den avvägning som i detta sammanhang måste göras, de skäl som talar för en lagstiftning överväger. Härvidlag beaktar utskottet att det sedan 1927 finns en författning som innehåller förbud mot utförsel av vissa äldre kulturföremål, i huvudsak sådana som är av trä.

Utskottet anser således att riksdagen bör anta en lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål. Vid utformningen av lagstiftningen bör så långt möjligt hänsyn tas till den kritik som framförts i motion 3140.

Det sagda innebär att motionen avstyrks såvitt däri yrkas avslag på propositionen (yrkande 1). Som en följd av detta ställningstagande avstyrks motionen även i vad avser en ändring av kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål (yrkande 2). Denna föreslås upphävd i propositionens lagförslag.

2. Frågan om huruvida utländska kulturföremål skall omfattas av lagstiftningen (mom. 2)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlström och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar "Av den" och slutar "till utförsel" bort ha följande lydelse:

Det i propositionen framlagda lagförslaget innehåller föreskrifter om utförsel av bl. a. vissa äldre utländska kulturföremål.

Som anförs i motion 3138 (m) kan utländska kulturföremål av den dignitet det här är fråga om i många fall även anses ingå i andra länders kulturskatt. Med hänsyn härtill och till intresset av att inte göra lagen mer ingripande än vad som framstår som absolut nödvändigt tillstyrker utskottet motionen i vad den innefattar krav på avslag på förslaget i propositionen i denna del. Utländska kulturföremål bör således inte omfattas av utförsellagstiftningen.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

> 2. beträffar *frågan om huruvida utländska kulturföremål skall omfattas av lagstiftningen*
> att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3138 i denna del och med avslag på propositionen i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

3. Avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta (mom. 3)

Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Margareta Mörck (fp) och Kerstin Göthberg (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Med hänsyn" och slutar "med utförselförbud" bort ha följande lydelse:

Utskottet har således att ta ställning till frågan om det bör uppställas någon värdegräns för sådana föremål som avses i 4 § punkt 2 i lagförslaget, dvs. föremål tillhörande sådana föremålsgrupper som i stor utsträckning ligger inom Nordiska museets insamlingsområde; i propositionen har det inte föreslagits någon värdegräns medan det i motion 3139 (fp) förordats en sådan gräns på 1 000 kr. (yrkande 1).

Enligt utskottets mening leder regeringens förslag till att ett mycket stort antal allmogeföremål kommer att omfattas av lagens tillståndskrav. Detta skulle, om lagen efterlevdes, leda till en avsevärd byråkrati. Om däremot motionsförslaget följs skulle Nordiska museet befrias från ett stort antal utförselärenden. I de få fall då föremål av detta slag kan anses vara av stor betydelse för det nationella kulturarvet, trots att värdet inte överstiger 1 000 kr., har museerna uppenbarligen möjlighet att köpa in föremålen. Utskottet tillstyrker således motion 3139 i här aktuell del (yrkande 1).

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

> 3. beträffande *avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta*
> att riksdagen med anledning av motion 1984/85:3139 och med avslag

på motion 1984/85: 3138 i motsvarande del antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål såvitt avser 4 § med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse:

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
	4 §
Svenska kulturföremål	
1. *Föremål, som har framställts före år 1600, oavsett värde:*	
a) tryckta skrifter, kartor och bilder samt	
b) handskrifter på pergament eller papper.	
2. *Mer än 100 år gamla föremål oavsett värde:*	2. *Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 1 000 kr.:*
a) dryckeskärl, seldon och textilredskap, om de är av trä och har målad eller skuren dekor,	a) dryckeskärl, seldon och textilredskap, om de är av trä och har målad eller skuren dekor,
b) folkdräkter och broderad eller mönstervävd folklig textil,	b) folkdräkter och broderad eller mönstervävd folklig textil,
c) bonadsmåleri,	c) bonadsmåleri,
d) möbler, speglar och skrin,	d) möbler, speglar och skrin,
e) golvur, väggur och bordsur,	e) golvur, väggur och bordsur,
f) signerade fajanser,	f) signerade fajanser,
g) musikinstrument samt	g) musikinstrument samt
h) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen.	h) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen.
3. *Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 50 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 2:*	3. *Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 50 000 kronor i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 2:*
a) målningar, teckningar och skulpturer,	a) målningar, teckningar och skulpturer,
b) föremål av keramik, glas, *guld, silver, brons* och porfyr *samt*	b) föremål av keramik, glas och porfyr,
c) ljuskronor och vävda tapeter.	*c) föremål av guld, silver och brons med undantag av mynt och medaljer samt*
	d) ljuskronor och vävda tapeter.
4. *Mer än 50 år gamla föremål med ett värde över 2 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 1 eller 2:*	
a) samiska föremål,	
b) icke tryckta protokoll, brev, dagböcker, manuskript, noter och räkenskaper,	
c) handritade kartor och ritningar samt	
d) tekniska modeller och prototyper samt vetenskapliga instrument.	

4. Avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta (mom. 3)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlström och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Såväl det" och på s. 9 slutar "av utförsellagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att – i överensstämmelse med de synpunkter, som kommer till uttryck i motion 3138 (m) – tillståndsplikten bör omfatta endast ett begränsat antal mycket värdefulla föremål. Ting av lägre värde får förutsättas kunna bli inköpta av museer i de fall förvärv framstår som angeläget. Även allmänheten har givetvis bättre möjligheter att inköpa, och därmed för Sverige säkra, föremål som ej är alltför dyrbara. Tillståndsprövningen bör gälla föremål av stor betydelse för det nationella kulturarvet, vilka är äldre än 100 år och har ett värde av lägst fem basbelopp (för närvarande 109 000 kr.).

Utskottet tillstyrker således att avgränsningen av föremål som skall omfattas av tillståndsprövningen skall göras i enlighet med vad som anges i motion 3138. Som en följd av detta ställningstagande avstyrks motion 3139 (fp), vari yrkas vissa ändringar i fråga om värdegränser i de i 4 § lagförslaget upptagna föremålskategorierna.

I nämnda paragraf tas upp bl. a. föremål av guld, silver och brons. I en skrivelse som inkommit till utskottet från riksantikvarieämbetet och statens historiska museer har med hänvisning till ett bifogat förslag från myntkabinettet uttalats att något intresse från de kulturminnesvårdande experternas sida inte finns för att bevaka utförsel av mynt och medaljer. Utskottet delar den redovisade uppfattningen och föreslår att det görs ett undantag för mynt och medaljer som är av guld, silver eller brons.

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag i övrigt till avgränsning av föremålskategorier som skall omfattas av utförsellagen.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

> 3. beträffande *avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta*
>
> att riksdagen med anledning av motion 1984/85:3138 i motsvarande del och med avslag på motion 1984/85:3139 *dels* antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål såvitt avser 4 § med den ändringen att paragrafen erhåller följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse, *dels* vidtar sådan ändring i 12 § lagförslaget som föranleds härav.

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
	4 §
Svenska kulturföremål *1. Föremål, som har framställts före år 1600, oavsett värde:* *a)* tryckta skrifter, kartor och bilder samt *b)* handskrifter på pergament eller papper.	*Kulturföremål som är mer än 100 år gammalt och har ett värde som överstiger fem gånger det basbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring som senast fastställts samt tillhör någon av följande föremålsgrupper:*

2. Mer än 100 år gamla föremål oavsett värde:

a) dryckeskärl, seldon och textilredskap, om de är av trä och har målad eller skuren dekor,

b) folkdräkter och broderad eller mönstervävd folklig textil,

c) bonadsmåleri,

d) möbler, speglar och skrin,

e) golvur, väggur och bordsur,

f) signerade fajanser,

g) musikinstrument *samt*

h) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen.

3. Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 50 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 2:

a) målningar, teckningar och skulpturer,

b) föremål av keramik, glas, *guld, silver, brons* och porfyr *samt*

c) ljuskronor och vävda tapeter.

4. Mer än 50 år gamla föremål med ett värde över 2 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 1 eller 2:

a) samiska föremål,

b) icke tryckta protokoll, brev, dagböcker, manuskript, noter och räkenskaper,

c) handritade kartor och ritningar samt

d) tekniska modeller och prototyper samt vetenskapliga instrument.

1. tryckta skrifter, kartor och bilder,

2. handskrifter på pergament eller papper,

3. dryckeskärl, seldon och textilredskap, om de är av trä och har målad eller skuren dekor,

4. folkdräkter och broderad eller mönstervävd folklig textil,

5. bonadsmåleri,

6. möbler, speglar och skrin,

7. golvur, väggur och bordsur,

8. signerade fajanser,

9. musikinstrument,

10. skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen,

11. målningar, teckningar och skulpturer,

12. föremål av keramik, glas och porfyr,

13. föremål av guld, silver och brons med undantag av mynt och medaljer,

14. ljuskronor och vävda tapeter,

15. samiska föremål,

16. icke tryckta protokoll, brev, dagböcker, manuskript, noter och räkenskaper,

17. handritade kartor och ritningar samt

18. tekniska modeller och prototyper samt vetenskapliga instrument.

5. Undantag från tillståndskravet (mom. 4)

Ingrid Sundberg, Lars Ahlström och Håkan Stjernlöf (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "I motion" och slutar "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Det föreslås i motion 3138 (m) att det även i vissa andra fall än som anges i lagförslaget (7 §) skall medges undantag från tillståndskravet, nämligen om föremålet förts in i landet efter lagens ikraftträdande. Som skäl för yrkandet anförs att en undantagsregel av angivet slag skulle hindra att man av rädsla för att det kan komma att beläggas med exportförbud avstår från att ta in kulturföremål till landet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Lagförslaget bör därför kompletteras i enlighet med motionsförslaget.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *undantag från tillståndskravet*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3138 i denna del och med avslag på propositionen i motsvarande del godkänner vad utskottet anfört,

6. Lagförslaget i övrigt (mom. 6)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 2 och 5

Ingrid Sundberg, Lars Ahlström och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen

dels avslår 5 § i det i propositionen framlagda förslaget till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål och vidtar de ändringar av 3, 6, 9 och 10 §§ som föranleds härav,

dels antar 1 och 2 §§ lagförslaget med den ändringen att paragraferna erhåller följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse,

dels antar 7 § lagförslaget med den ändringen att paragrafen betecknas 6 § och erhåller följande som *Reservanternas förslag* betecknade lydelse,

dels antar lagförslaget i den mån det inte omfattas av vad utskottet ovan hemställt med den ändringen att 6 och 8–16 §§ betecknas 5 resp. 7–15 §§:

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
1 §	
I denna lag finns föreskrifter om utförsel av vissa äldre svenska *och utländska* kulturföremål.	I denna lag finns föreskrifter om utförsel av vissa äldre svenska kulturföremål.

Lagen har till ändamål att förhindra att äldre kulturföremål, som är av stor betydelse för det nationella kulturarvet, förs ut ur landet.

2 §

Med svenskt kulturföremål avses föremål, som är eller kan antas vara framställt i Sverige eller i ett annat land av en svensk.

Med utländskt kulturföremål avses föremål som är framställt i ett annat land av annan än en svensk.

De gränser som Sverige har vid denna lags ikraftträdande är avgörande vid bestämmandet enligt lagen av vad som skall anses som Sverige och vem som skall anses som svensk.

7 §	6 §

Ett kulturföremål får föras ut ur landet utan tillstånd, om

1. föremålets ägare flyttar från Sverige för att bosätta sig i ett annat land,
2. föremålet genom arv, testamente eller bodelning har förvärvats av en enskild person som är bosatt i annat land,
3. föremålet förs ut av en offentlig institution här i landet eller en

Regeringens förslag	*Reservanternas förslag*
institution som får bidrag av stat, kommun eller landstingskommun och det skall föras tillbaka till Sverige.	
4. föremålet förs ut av en enskild person för att användas i samband med offentlig kulturverksamhet och det skall föras tillbaka till Sverige *eller*	4. föremålet förs ut av en enskild person för att användas i samband med offentlig kulturverksamhet och det skall föras tillbaka till Sverige,
5. föremålet är tillfälligt inlånat från utlandet.	5. föremålet är tillfälligt inlånat från utlandet *eller*
	6. *föremålet har förts till Sverige sedan denna lag trätt i kraft.*

7. Viss mervärdeskattefråga (mom. 7)

Ingrid Sundberg (m), Jan-Erik Wikström (fp), Karl Boo (c), Margareta Mörck (fp), Kerstin Göthberg (c), Lars Ahlström (m) och Håkan Stjernlöf (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar "Utskottet behandlar" och slutar "till prövning" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att om mervärdeskatten på kulturföremål vid import avskaffades eller sattes lägre än vad som nu gäller, detta skulle vara ägnat att stimulera införseln av sådana föremål. Utskottet tillstyrker därför motion 3140 (m), såvitt den innehåller krav på en utredning om lägre mervärdeskatt på vissa kulturföremål som tas hem från utlandet (yrkande 3).

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *viss mervärdeskattefråga*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3140 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

I propositionen framlagt lagförslag som tillstyrkts av utskottet med vissa ändringar (4 och 5 §§ samt övergångsbestämmelserna).

Förslag till

Lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens ändamål m. m.

1 § I denna lag finns föreskrifter om utförsel av vissa äldre svenska och utländska kulturföremål.

Lagen har till ändamål att förhindra att äldre kulturföremål, som är av stor betydelse för det nationella kulturarvet, förs ut ur landet.

2 § Med svenskt kulturföremål avses föremål, som är eller kan antas vara framställt i Sverige eller i ett annat land av en svensk.

Med utländskt kulturföremål avses föremål som är framställt i ett annat land av annan än en svensk.

De gränser som Sverige har vid denna lags ikraftträdande är avgörande vid bestämmandet enligt lagen av vad som skall anses som Sverige och vem som skall anses som svensk.

Tillstånd till utförsel

3 § Den som vill föra ut ett kulturföremål ur landet skall ha tillstånd till utförseln, om föremålet är av det slag som anges i 4-6 §§.

4 § *Svenska kulturföremål:*

1. *Föremål, som har framställts före år 1600, oavsett värde:*

a) tryckta skrifter, kartor och bilder samt

b) handskrifter på pergament eller papper.

2. *Mer än 100 år gamla föremål oavsett värde:*

a) dryckeskärl, seldon och textilredskap, om de är av trä och har målad eller skuren dekor,

b) folkdräkter och broderad eller mönstervävd folklig textil,

c) bonadsmåleri,

d) möbler, speglar och skrin,

e) golvur, väggur och bordsur,

f) signerade fajanser,

g) musikinstrument samt

h) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen.

3. *Mer än 100 år gamla föremål med ett värde över 50 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 2:*

a) målningar, teckningar och skulpturer,

b) föremål av keramik, glas, guld, silver, brons och porfyr samt

c) ljuskronor och vävda tapeter.

4. *Mer än 50 år gamla föremål med ett värde över 2 000 kronor, i den mån föremålet inte kan hänföras under punkt 1 eller 2:*

a) samiska föremål,

b) icke tryckta protokoll, brev, dagböcker, manuskript, noter och räkenskaper,

c) handritade kartor och ritningar samt

d) tekniska modeller och prototyper samt vetenskapliga instrument.

5 § *Utländska kulturföremål, som kan antas ha kommit till Sverige före år 1840, och som har ett värde över 50 000 kronor:*

a) möbler, speglar och skrin,
b) golvur, väggur och bordsur,
c) musikinstrument,
d) skjutvapen, blankvapen och skyddsvapen,
e) målningar, teckningar och skulpturer,
f) föremål av keramik, glas, guld, silver, brons och elfenben samt
g) ljuskronor och vävda tapeter.

6 § Tillstånd krävs även för utförsel av en del av ett föremål som anges i 4 eller 5 §.

7 § Ett kulturföremål får föras ut ur landet utan tillstånd, om

1. föremålets ägare flyttar från Sverige för att bosätta sig i ett annat land,
2. föremålet genom arv, testamente eller bodelning har förvärvats av en enskild person som är bosatt i annat land,
3. föremålet förs ut av en offentlig institution här i landet eller en institution som får bidrag av stat, kommun eller landstingskommun och det skall föras tillbaka till Sverige,
4. föremålet förs ut av en enskild person för att användas i samband med offentlig kulturverksamhet och det skall föras tillbaka till Sverige eller
5. föremålet är tillfälligt inlånat från utlandet.

Prövningen av ansökningar om tillstånd till utförsel

8 § Tillstånd till utförsel av kulturföremål skall ges, om föremålet inte är av stor betydelse för det nationella kulturarvet.

Även om föremålet har stor betydelse för det nationella kulturarvet får tillstånd ges till utförsel, om föremålet förvärvas av en institution i utlandet.

9 § Frågor om tillstånd till utförsel skall prövas av kungl. biblioteket, riksantikvarieämbetet och statens historiska museer, riksarkivet, statens konstmuseer eller Stiftelsen Nordiska museet (tillståndsmyndigheter).

För varje slag av föremål som anges i 4 och 5 §§ föreskriver regeringen vilken tillståndsmyndighet som skall pröva ansökan om tillstånd.

Handläggningen av tillståndsärenden m. m.

10 § Ansökan om tillstånd skall ges in till riksantikvarieämbetet och statens historiska museer. Om ansökningen enligt föreskrift meddelad med stöd av 9 § skall prövas av annan tillståndsmyndighet, skall ansökningen överlämnas till denna.

11 § Rör en ansökan mer än en av tillståndsmyndigheterna beslutar riksantikvarieämbetet och statens historiska museer vilken tillståndsmyndighet som skall handlägga ansökningen. Den tillståndsmyndigheten får fatta beslut i ärendet först efter samråd med den eller de övriga tillståndsmyndigheter som är berörda. I sådana ärenden skall ansökan avslås, om någon av de berörda tillståndsmyndigheterna anser att tillstånd inte skall beviljas.

12 § Den som ansöker om tillstånd att föra ut ett föremål skall till ansökningen foga två svartvita fotografier av föremålet. Fotografier behövs dock inte, om ansökningen avser föremål som avses i 4 § 1 a) och 4 b). Fotografier behövs inte heller, om tillståndsmyndigheten medger undantag från detta krav.

Sökanden skall på begäran av tillståndsmyndigheten ställa föremålet till dess förfogande för granskning.

13 § Förvaltningslagen (1971:290) skall tillämpas även i fråga om tillståndsärenden som handläggs av Stiftelsen Nordiska museet. Beslut i sådant ärende fattas av stiftelsens styresman eller annan tjänsteman som styresmannen utser.

Överklagande

14 § Har en tillståndsmyndighet avslagit en ansökan om tillstånd till utförsel, får beslutet överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Andra beslut, som en tillståndsmyndighet har meddelat enligt denna lag, får inte överklagas.

Medgivande av regeringen

15 § Även om ett kulturföremål är av stor betydelse för det nationella kulturarvet, får regeringen om synnerliga skäl föreligger medge att föremålet förs ut ur landet.

Ansvar

16 § Om ansvar för olovlig utförsel av kulturföremål och för försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Genom lagen upphävs kungörelsen (1927:129) angående förbud mot utförsel från riket av vissa äldre kulturföremål.

2. Har ansökan om utförsel getts in före utgången av år 1985 och gäller den föremål som omfattas av 1927 års kungörelse, skall äldre bestämmelser tillämpas vid prövningen av ansökningen.

3. Tillstånd som har beviljats med stöd av 1927 års kungörelse gäller fortfarande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Propositionen 2
Motionerna 2
Ärendets beredning 2
Bakgrund till propositionsförslaget 2
Propositionens huvudsakliga innehåll 3

Utskottet

Frågan om huruvida en utförsellag enligt principerna i propositionen bör antas 4
Frågan om huruvida utländska kulturföremål skall omfattas av lagstiftningen 7
Avgränsningen av föremål som tillståndskravet skall omfatta ... 7
Undantag från tillståndskravet 9
Ikraftträdande 9
Viss fråga om mervärdeskatt 9
Hemställan 10

Reservationer

1 Frågan om avslag på proposition 1984/85:179 m. m. (m) 12
2 Frågan om huruvida utländska kulturföremål skall omfattas av lagstiftningen (m) 13
3 Avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta (fp, c) 13
4 Avgränsningen av svenska föremål som tillståndskravet skall omfatta (m) 15
5 Undantag från tillståndskravet (m) 16
6 Lagförslaget i övrigt (m) 17
7 Viss mervärdeskattefråga (m, fp, c) 18

Bilaga

I propositionen framlagt förslag till lag om skydd mot utförsel av vissa äldre kulturföremål som tillstyrkts av utskottet med vissa ändringar (4 och 5 §§ samt ikraftträdandebestämmelserna) 19